

ΑΡΧΕΙΟ ΣΟΛΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΩΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ.

*Hellenic Journal of Music
Education, and Culture*

Copyright © 2018

Vol. 8 | Article 5
ISSN 1792-2518

www.hejmec.eu

Λοΐζος Παναγή

Τμήμα Μουσικών Σπουδών Ιόνιο Πανεπιστήμιο
loizos-heller@hotmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ | Ο κατάλογος του αρχείου του Σόλωνος Μιχαηλίδη που βρίσκεται στο «Δημοτικό Μουσείο – Αρχείο Σόλωνος Μιχαηλίδη», ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2015. Στο συγκεκριμένο αρχείο ο ερευνητής – μελετητής μπορεί, πλέον, να συναντήσει τεκμήρια για την καλλιτεχνική, προσωπική και συνθετική δραστηριότητα του Μιχαηλίδη, καθώς και πληροφορίες για την πολιτιστική ζωή της Κύπρου αλλά και του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου. Με την ολοκλήρωση του καταλόγου του αρχείου, διαπιστώθηκε ότι πολλές από τις πληροφορίες που αφορούν στον Σόλωνα Μιχαηλίδη και περιέχονται σε διάφορα άρθρα, μονογραφίες αλλά και λήμματα εκδόσεων αναφοράς δεν συμφωνούν με τα όσα προκύπτουν από τα διάφορα αρχειακά τεκμήρια. Το παρόν κείμενο σκοπό έχει αφενός να προβάλει τη διαδικασία ταξινόμησης και καταγραφής του αρχείου, αφετέρου να περιγράψει τα τεκμήρια που μπορεί να συναντήσει κανείς στο αρχείο. Παράλληλα, όμως, επισημαίνει βελτιώσεις σε πληροφορίες που περιέχονται σε κείμενα που γράφτηκαν για τον Σόλωνα Μιχαηλίδη και που μέχρι πρότινος δεν ήταν και τόσο έγκυρες.

Λέξεις κλειδιά: Σόλωνας Μιχαηλίδης, Αρχείο, Ταξινόμηση, Καταγραφή, Μουσική στην Κύπρο, Μουσική στην Ελλάδα.

1. Εισαγωγή

Στο «Δημοτικό Μουσείο – Αρχείο Σόλωνα Μιχαηλίδη» βρίσκεται μεγάλο μέρος του αρχειακού υλικού του Κύπριου μαέστρου, συνθέτη και μουσικολόγου. Το εν λόγω αρχείο στεγάζεται στο κτήριο του «Παπαδάκειου Ωδείου» στην οδό Αχαιών 13 στη Λεμεσό. Το συγκεκριμένο αρχειακό υλικό, δόθηκε ως δωρεά από την οικογένεια του Σόλωνα Μιχαηλίδη στο

«Δήμο Λεμεσού» και μέχρι το 2014 δεν διέθετε κάποια, συμβατικής ή ηλεκτρονικής μορφής, ταξινόμηση ή καταγραφή με αποτέλεσμα η πρόσβαση σε αυτό, συνεπώς η μελέτη και η αξιοποίησή του, να ήταν πολύ δύσκολη. Το γεγονός αυτό, ίσως να οφειλόταν και στα διάφορα ζητήματα που προέκυπταν από τα πνευματικά δικαιώματά του που δεν είχαν ξεκαθαρίσει, μέχρι τότε, μεταξύ της οικογένειάς του και του «Δήμου Λεμεσού».

Με το αρχείο του Σόλωνος Μιχαηλίδη, ο γράφων, είχε την ευκαιρία να ασχοληθεί στο πλαίσιο των προπτυχιακών του σπουδών στο «Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιουνίου Πανεπιστημίου», δημιουργώντας έναν κατάλογο – που ολοκλήρωσε το 2015 - με τα ευρισκόμενα στο χώρο του μουσείου αρχειακά τεκμήρια (Φιλελεύθερος, 2015). Αναφορά στην ταξινόμηση και καταγραφή του αρχειακού υλικού του Σόλωνος Μιχαηλίδη πραγματοποιήθηκε, υπό του γράφοντος, στο «Symposium of Solon Michaelides – Life, Work and Legacy» (Panayi, 2016) και στο 1ο Συνέδριο Μουσικών Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Κέντρων Τεκμηρίωσης (Παναγή, 2017).

Για το λόγο αυτό, άστοχη μπορεί να χαρακτηριστεί η παρατήρηση στην 22η διαφάνεια της ανακοίνωσης «Ψηφιοποίηση, αρχειοθέτηση και ανάδειξη του μουσικού αρχείου Σόλωνα Μιχαηλίδη από τη βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου» στο 1ο Συνέδριο Μουσικών Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Κέντρων Τεκμηρίωσης για το μη καταγραφόμενο υλικό (Γιαννουλάκης, Ευριπίδου, Ζέρβας, 2017). Η προαναφερθείσα ανακοίνωση αφορούσε στην εργασία της ομάδας της βιβλιοθήκης του «Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου» πάνω στην ψηφιοποίηση του αρχείου που είχε ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος των αρχειακών τεκμηρίων να βρίσκεται πλέον αναρτημένο στο λογισμικό ανοιχτού κώδικα «Υλάτης» (Γιαννουλάκης, Ευριπίδου, Ζέρβας, 2017).

Η αναζήτηση του αρχείου του Κύπριου μουσικολόγου, μαέστρου και συνθέτη προέκυψε από την μελέτη των διαφόρων αναφορών - είτε σε δοκίμια είτε σε εργασίες - στη ζωή και στο έργο του, των οποίων οι πληροφορίες τις πλείστες φορές ήταν ατεκμηρίωτες συνεπώς και μη έγκυρες. Δικαιολογημένα λοιπόν, προκαλούν και ωθούν τους ερευνητές να “ανακαλύψουν”, πώς τα γραφόμενα αυτά είναι αληθή. Στην περίπτωση μας, προσπαθήσαμε να ανατρέξουμε στις πρωτογενείς πηγές, δηλαδή στο αρχείο, με απώτερο στόχο να τεκμηριώσουμε τις ως τώρα γνωστές πληροφορίες μας για τον Σόλωνα Μιχαηλίδη, ούτως ώστε να υποστηρίξουμε μια προσεγμένη περίληψη της καλλιτεχνικής πορείας που χάραξε ο εν λόγω καλλιτέχνης καθώς επίσης και να την εμπλουτίσουμε εισάγοντας σε αυτήν νέες πληροφορίες.

2. Κατάλογος Αρχείου

Όπως προαναφέρθηκε, στο αρχείο μέχρι και το 2014 δεν υπήρχε κατάλογος με εγγραφές των τεκμηρίων αλλά ούτε κάποιας μορφής ταξινόμηση, πλην των παρτιτούρων που ευρίσκονται εκεί. Σε όλο το αρχειακό υλικό, μόνο οι παρτιτούρες διέθεταν κάποια ταξινόμηση, ίσως από την Έλενα Λαμάρη (πιανίστα, ερευνήτρια και γενική οργανώτρια της έκθεσης αρχειακού υλικού του Σόλωνος Μιχαηλίδη στο «Δημοτικό Μουσείο – Αρχείο Σόλωνος Μιχαηλίδη»), της οποίας οι ενδείξεις περιέχονται στο πεδίο «παλαιός ταξινομικός αριθμός» του καταλόγου που δημιουργήσαμε.

Το γεγονός αυτό δημιουργούσε πρόβλημα στη μελέτη καθώς και στην αξιοποίησή του αρχείου μιας και ο επισκέπτης δεν είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τις επιστολές, τα διάφορα

έγγραφα αλλά και τα αποκόμματα του περιοδικού τύπου που αφορούσαν στον Σόλωνα Μιχαηλίδη. Έτσι, προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε έναν ηλεκτρονικό κατάλογο, στα πρότυπα που ακολουθούν κι άλλα ιδρύματα που περιέχουν μουσικά αρχεία όπως αυτό της «Φιλαρμονικής Εταιρείας Κέρκυρας», με αποτέλεσμα να γίνει προσβάσιμο το ευρισκόμενο στο χώρο του μουσείου αρχείο προς τους ερευνητές – μελετητές. Μέσω του καταλόγου που δημιουργήσαμε, προσπαθήσαμε να επιτύχουμε την ευκολότερη αναζήτηση και παραλαβή του τεκμηρίου - μέσω του ενιαίου αύξοντα αριθμού - και τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του υλικού από άτομα που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τις πολυσχιδείς δραστηριότητες (μουσικές και άλλες) του Σόλωνα Μιχαηλίδη. Στο αρχείο, μεταξύ άλλων, εντοπίσαμε μουσικά έργα του Σόλωνος Μιχαηλίδη, αλληλογραφία του, περιοδικό τύπο με δημοσιεύσεις για την καλλιτεχνική του δραστηριότητα, υλικό από το Βρετανικό Μουσείο και βιβλιοθήκες τις οποίες επισκεπτόταν, κείμενα από ομιλίες του, καθώς και διάφορες εισηγήσεις του. Επίσης, προσωπικά του αντικείμενα, φωτογραφίες και υλικό από τις διάφορες κριτικές επιτροπές διαγωνισμών στις οποίες συμμετείχε. Το αποτέλεσμα της καταγραφής του αρχείου ήταν η δημιουργία ενός ηλεκτρονικού καταλόγου με 1535 εγγραφές (Παναγή, 2015).

Για την καταγραφή του υλικού καθώς και την εύκολη αναζήτησή του, χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα «Access» της Microsoft. Ο κατάλογος περιλαμβάνει με πάσα λεπτομέρεια τα εξής ενδεικτικά πεδία αναζήτησης:

- «Αύξων Αριθμός»,
- «Πνευματική Υπευθυνότητα»,
- «Είδος Τεκμηρίου» (έντυπο ή χειρόγραφο),
- «Διασκευαστής» (αν υπάρχει),
- «Τίτλος»,
- «Μουσική Κατηγορία» στην οποία ανήκει το τεκμήριο,
- «Εκδότης»,
- «Τόπος»,
- «Χρονιά»,
- «Αύξων Αριθμός έκδοσης (Plate number)»,
- «Φυσική περιγραφή τεκμηρίου: μήκος, πλάτος, φύλλα, αριθμός πενταγράμμων ανά σελίδα, υδατόσημο, προέλευση χαρτιού κι αν είναι λυτό ή δεμένο, άρτιο ή μη»
- καθώς και εξαιρετικά λεπτομερή πεδία, «Παρατηρήσεις» (πληροφόρηση που αφορά άμεσα το τεκμήριο, δηλαδή, το μουσικό ενδιαφέρον) και
- «Γενικές Παρατηρήσεις» (πληροφόρηση που προκύπτει είτε από το τεκμήριο και αφορά μια πιο εκτεταμένη περιγραφή του, είτε από τη διασταύρωση των πηγών) όπου καταγράφονται πλήθος πληροφοριών και ιδιαίτερων στοιχείων του κάθε αρχειακού τεκμηρίου.

Όπως σημειώσαμε και πιο πάνω, περιλαμβάνεται και πεδίο που φέρει τον «παλαιό ταξινομικό αριθμό», όπου αυτός υπάρχει δηλαδή, μόνο στα μουσικά έργα.

3. Ταξινόμηση και Καταγραφή Αρχείου

Για την ταξινόμηση του αρχείου χρησιμοποιήθηκε ένας ενιαίος καινούριος Αύξων Αριθμός για να μπορέσει να κατηγοριοποιηθεί το αρχείο σε θεματικές ενότητες. Αξίζει να σημειωθεί πως για ένα αντικείμενο, υπάρχουν διάφορα αρχειακά τεκμήρια. Έτσι, στο πρώτο αρχειακό τεκμήριο που συναντούσαμε δίναμε έναν ακέραιο αριθμό (π.χ. 12) και στη συνέχεια για τα υπόλοιπα αρχειακά τεκμήρια που αφορούσαν στο ίδιο αντικείμενο διατηρούσαμε τον ίδιο ακέραιο αριθμό αλλά σε παρένθεση δίναμε τον αριθμό της σειράς που ακολουθεί, στον κατάλογο και στην ταξινόμηση, το συγκεκριμένο τεκμήριο (π.χ. 12 (1), 12 (2) κ. ό. κ.). Με τον τρόπο αυτό παρέχεται η δυνατότητα στον ερευνητή – μελετητή να κοιτάξει και να μελετήσει όλα τα αρχειακά τεκμήρια που υπάρχουν για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο.

Για να γίνει σαφέστερη η περιγραφή μας, θέτουμε ως παράδειγμα τον Αύξων Αριθμό 4 στον κατάλογο. Ο αριθμός αυτός αφορά στο έργο του Μιχαηλίδη Το Πανηγύρι της Κακάβας σε ποίηση του Κωστή Παλαμά. Για το συγκεκριμένο έργο υπάρχουν στο αρχείο 6 αρχειακά τεκμήρια. Το πρώτο, αυτό με τον Αύξων Αριθμό 4, φέρει το μέρος της φωνής και της πιανιστικής αναγωγής. Το δεύτερο, αυτό με τον Αύξων Αριθμό 4 (1), περιέχει ολόκληρη την παρτιτούρα του μαέστρου. Το τρίτο, αυτό με τον Αύξων Αριθμό 4 (2), φέρει σκίτσο και σημειώσεις για το έργο, ενώ το τέταρτο, αυτό με τον Αύξων Αριθμό 4 (3), φέρει έντυπο φύλλο της Βιβλιοθήκης της «Συμφωνικής Ορχήστρας Βορείου Ελλάδος» στο οποίο αναγράφεται η ποσότητα υλικού της ορχήστρας σε παρτιτούρες για το συγκεκριμένο έργο. Το πέμπτο με Αύξων Αριθμό 4 (4) φέρει τα μέρη των οργάνων (δηλαδή τις πάρτες) και το έκτο, αυτό με τον Αύξων Αριθμό 4 (5), φέρει άλλη μία παρτιτούρα του μαέστρου. Με τον τρόπο αυτό ο ερευνητής – μελετητής έχει την ευκαιρία να κοιτάξει οτιδήποτε υπάρχει στο αρχείο του Σόλωνος Μιχαηλίδη στη Λεμεσό σχετικά με το έργο Το Πανηγύρι της Κακάβας.

Στο σημείο αυτό, είναι πρόπον να αναφέρουμε και τη διαδικασία ομαδοποίησης του υλικού. Ο Σόλωνας Μιχαηλίδης, φρόντιζε να διατηρεί εν τάξει το αρχείο του έχοντας κατηγοριοποιημένα τα διάφορα αρχειακά τεκμήρια που αφορούσαν το κάθε αντικείμενο. Δηλαδή, διατηρούσε κάποιες μορφές σειρά στις εισερχόμενες και εξερχόμενες επιστολές του ανάλογα με τον παραλήπτη και το θέμα. Το ίδιο έπραττε και στις περιπτώσεις των αποκομμάτων που κρατούσε από τον περιοδικό τύπο. Δηλαδή για τις συναυλίες του, αλλά και συναυλίες άλλων καλλιτεχνών, είχε κατηγοριοποιημένα τα άρθρα που τις αφορούσαν χωρίς να χρειαστεί από πλευράς μας να ψάχνουμε ποιο απόκομμα ανήκει και πού κάνοντας έτσι τη διαδικασία ταξινόμησης και καταλογογράφησης του υλικού ευκολότερη. Το “σύστημα” αυτό, αν μας επιτρέπεται ο όρος, επικρατούσε σχεδόν σε όλο το αρχειακό υλικό του Μιχαηλίδη που βρίσκεται στη Λεμεσό. Βάση αυτού, έγινε και πιο εύκολη η ομαδοποίησή του σε θεματικές ενότητες.

4. Θεματικές Ενότητες

Ενδιαφέρουσες είναι όλες οι θεματικές ενότητες που προέκυψαν από την καταγραφή του αρχείου του, γεγονός που μας προτρέπει να διερευνήσουμε περισσότερο και με πιο μεθοδικό τρόπο όχι μόνο την ευρύτερη καλλιτεχνική πορεία που χάραξε ο Σόλωνας Μιχαηλίδης, αλλά και την πολιτιστική δραστηριότητα στην Κύπρο μέχρι και το 1956 (αφού τότε αναλαμβάνει την

Καλλιτεχνική Διεύθυνση του «Ωδείου Θεσσαλονίκης») καθώς και στον ελλαδικό χώρο από το 1956 μέχρι και το 1979.

Οι θεματικές ενότητες που προέκυψαν από την καταγραφή του αρχείου του Σόλωνος Μιχαηλίδη είναι οι εξής:

- «Περιοδικός τύπος»,
- «Αλληλογραφία»,
- «Φωνητική Μουσική»,
- «Διαλέξεις»,
- «Συμφωνικό Ποίημα»,
- «Συμφωνική Εικόνα»,
- «Εκτελέσεις Έργων»,
- «Προγράμματα Συναυλιών»,
- «Οργανική Μουσική»,
- «Ορχηστρική Μουσική»,
- «Μουσική Δωματίου»,
- «Όπερα»,
- «Οπερέτα»,
- «Χορωδιακή Μουσική»,
- «Υλικό από Βρετανικό Μουσείο»,
- «Υλικό από Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος»,
- «Υλικό από Βρετανική Βιβλιοθήκη»,
- «Πιστοποιητικά»,
- «Τίτλοι Σπουδών – Βραβεύσεις».

Η κάθε μια από αυτές μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να εμπίπτει σε κάποια άλλη κι έτσι δημιουργούνται συνδυασμοί που περιλαμβάνουν δύο θεματικές ενότητες, ιδίως σε αυτές που πλαισιώνουν την καθαρά μουσική πληροφόρηση. Παρακάτω, για σκοπούς ευκολότερης κατανόησης, αναλύεται η κάθε ενότητα ξεχωριστά και περιγράφονται οι συνδυασμοί που προκύπτουν από το υλικό.

Στην ενότητα του «περιοδικού τύπου», ο κατάλογος αναφέρει πού εντάσσεται το άρθρο ανεξαρτήτως της περιγραφής στα πεδία των «Παρατηρήσεων» και «Γενικών Παρατηρήσεων». Συγκεκριμένα, αν ένα άρθρο εντάσσεται στο πεδίο της μουσικοκριτικής, η θεματική ενότητα που το περιέχει είναι: «Περιοδικός Τύπος / μουσικοκριτική». Το ίδιο συμβαίνει και στις άλλες περιπτώσεις των αποκομμάτων. Αν ένα άρθρο ανακοινώνει μια συναυλία, η θεματική ενότητα που το περιέχει είναι: «Περιοδικός Τύπος / ανακοίνωση», ενώ αν ένα άλλο εντάσσεται στο πεδίο της μουσικής αρθρογραφίας, η θεματική ενότητα που το περιέχει είναι: «Περιοδικός Τύπος /

μουσική αρθρογραφία». Έτσι, ο ερευνητής – μελετητής μπορεί αφενός να κοιτάξει γενικότερα όλες τις εγγραφές που περιέχονται στον Περιοδικό Τύπο, αφετέρου να κοιτάξει ειδικότερα όλα τα αποκόμματα των άρθρων που εντάσσονται είτε στη Μουσικοκριτική, είτε στις Ανακοινώσεις ή στις Μουσικές Αρθρογραφίες, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του.

Στην ενότητα «Αλληλογραφία», η ανάκτηση της πληροφόρησης είναι πιο άμεση αρκεί ο ερευνητής – μελετητής να γνωρίζει τί ακριβώς ψάχνει. Στο πεδίο της «Πνευματικής Υπευθυνότητας» αναγράφεται, όπου υπάρχει ο συντάκτης της επιστολής (εκτός κι αν περιέχεται σε [.] που αυτό σημαίνει πως ο συντάκτης προκύπτει από τη διασταύρωση των πηγών μας, δηλαδή από άλλα αρχειακά τεκμήρια), ενώ στο πεδίο των «Παρατηρήσεων» αναγράφεται ο παραλήπτης και το θέμα της επιστολής.

Στην ενότητα της «φωνητικής μουσικής», ο ερευνητής – μελετητής μπορεί να κοιτάξει τα έργα των οποίων οι πάρτες φέρουν μέρος φωνών χωρίς όμως αυτές να απαρτίζουν χορωδία. Δηλαδή, το τεκμήριο με Αύξων Αριθμό 4 περιέχει το μέρος της μιας φωνής του έργου Το Πανηγύρι της Κακάβας αλλά όχι ολόκληρη τη χορωδία. Επίσης, στο συγκεκριμένο τεκμήριο υπάρχει και το μέρος της πιανιστικής συνοδείας. Οπότε, σε αυτή την περίπτωση έχουμε συνδυασμό θεματικών ενοτήτων και στον κατάλογο συναντάται ως «Φωνητική Μουσική / με πιανιστική συνοδεία». Ο προσδιορισμός αυτός γίνεται γιατί υπάρχουν περιπτώσεις παρτιτούρων που φέρουν μόνο το μέρος μιας φωνής όπως στο τεκμήριο με Αύξων Αριθμό 15 και τίτλο Η Χαρά.

Στην ενότητα «διαλέξεις» περιλαμβάνονται όλα τα τεκμήρια που αφορούν κείμενα του Σόλωνα Μιχαηλίδη καθώς και ομιλίες του που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο διαφόρων εκδηλώσεων.

Στην ενότητα «Συμφωνικά ποιήματα» αλλά και στις «Συμφωνικές Εικόνες» περιέχονται όλα τα τεκμήρια που εντάσσονται στο πλαίσιο των συνθέσεων αυτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις συναντάμε και πάλι συνδυασμό ενοτήτων διευκολύνοντας έτσι τους ερευνητές – μελετητές. Δηλαδή, για ένα συμφωνικό του ποίημα μπορεί να υπάρχει παρτιτούρα μαέστρου. Έτσι, το συγκεκριμένο τεκμήριο εμφανίζεται κάτω από την ενότητα «Συμφωνικό Ποίημα / Ορχηστρική Μουσική», ομοίως και στην περίπτωση μιας «Συμφωνικής Εικόνας».

Στην ενότητα «εκτελέσεις έργων», συναντάμε διάφορα τεκμήρια που αφορούν στις συναυλίες, στο ρεπερτόριο αλλά και στους ερμηνευτές των διαφόρων συναυλιών, ανά περίοδο, της «Συμφωνικής Ορχήστρας Βορείου Ελλάδος», της μετέπειτα «Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης», της οποίας ο Σόλωνας Μιχαηλίδης διετέλεσε Καλλιτεχνικός Διευθυντής.

Στην ενότητα «προγράμματα συναυλιών» συναντάμε διάφορα προγράμματα στα οποία είτε περιλαμβάνονται έργα του Μιχαηλίδη, είτε ο ίδιος μετείχε ως ακροατής ή αφορούσαν συναυλίες στις οποίες ο Μιχαηλίδης διεύθυνε.

Στις ενότητες «οργανική» και «ορχηστρική» μουσική, συναντάμε τα τεκμήρια (παρτιτούρες) που αφορούν είτε απροσδιόριστα έργα του Μιχαηλίδη, είτε μέρη από αυτά, ή διάφορα σκίτσα των έργων του. Ενδεχομένως οι ενότητες αυτές να προκαλούν αμφισβησίες μιας και τα εν λόγω τεκμήρια θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε κάποια από τις προαναφερθείσες ενότητες των Συμφωνικών Έργων. Όμως, θα ήταν άστοχο σε μια καταγραφή αρχείου να αποφασίζαμε πως θα συμπεριλάβουμε έργα σε κάποια κατηγορία χωρίς να είμαστε βέβαιοι μιας και τα πλείστα

από αυτά τα τεκμήρια είναι μη άρτια και δεν μας δίνουν το δικαίωμα να τα εντάξουμε κάπου μέσω διασταύρωσης. Οπότε, κρίναμε σκόπιμο να μείνουν ως έχουν και στην περίπτωση κάποιας ενδελεχούς έρευνας ή στην απόπειρα για αποκατάσταση και παρουσίαση έργων του Σόλωνα Μιχαηλίδη μέσω Κριτικών Εκδόσεων να επιτευχθεί η προσάρτηση τους στα έργα που πιθανόν να ανήκουν.

Αξιίζει να σημειωθεί πως στην περίπτωση μουσικών αρχείων, είναι πρόπων η ταξινόμηση και η καταγραφή να γίνεται κατά βάση των διαφόρων μουσικών κατηγοριών. Έτσι και στη δική μας περίπτωση κρίναμε αναγκαίο να προσαρμόσουμε το υλικό στις διάφορες μουσικές κατηγορίες ανάλογα πάντοτε με τις συνθέσεις όπως ήδη αναφέραμε, για τις ενότητες «Συμφωνικό Ποίημα» και «Συμφωνική Εικόνα», αλλά και όπως θα αναφέρουμε για τις ενότητες «Μουσική Δωματίου», «Όπερα» και «Οπερέτα».

Στην ενότητα «Μουσική Δωματίου» συναντάμε τα τεκμήρια που αφορούν στα έργα του Σόλωνα Μιχαηλίδη για μικρά σύνολα όπως το Βυζαντινό Αφιέρωμα και το In Memoriam.

Στην ενότητα «Όπερα» μπορούμε να μελετήσουμε τα τεκμήρια που αφορούν στην, με τα ως έχοντα δεδομένα, ημιτελή όπερά του Οδυσσέας, ενώ στην ενότητα «Οπερέτα» περιέχονται τα τεκμήρια της Φοβητσιάρας σε κείμενο της Ελένης Αυτονόμου. Στις δύο πιο πάνω περιπτώσεις, υπάρχει συνδυασμός θεματικών ενοτήτων όπως συμβαίνει και στις περιπτώσεις των θεματικών ενοτήτων «Συμφωνικό Ποίημα» και «Συμφωνική Εικόνα».

Στην ενότητα «Χορωδιακή Μουσική» συναντάμε τα τεκμήρια που φέρουν χορωδιακά έργα αλλά και την πιανιστική τους συνοδεία όπου αυτή υπάρχει. Στη δεύτερη περίπτωση, δηλαδή αυτήν των τεκμηρίων που περιλαμβάνουν και την πιανιστική συνοδεία η θεματική ενότητα συνοδεύεται από τον προσδιορισμό «με πιανιστική συνοδεία» κι έτσι ολόκληρη η ενότητα έχει ως εξής: «Χορωδιακή Μουσική / με πιανιστική συνοδεία». Με τον τρόπο αυτό πετυχαίνουμε ότι αναφέραμε και στις πιο πάνω περιπτώσεις με συνδυασμό ενοτήτων.

Στο αρχείο συναντάει κανείς και υλικό που κρατούσε ο Σόλωνας Μιχαηλίδης από τις επισκέψεις του σε διάφορα ιδρύματα ή βιβλιοθήκες. Συγκεκριμένα, στην ενότητα «Υλικό από Βρετανικό Μουσείο» περιέχονται διάφορες αποδείξεις του Βρετανικού Μουσείου, ενώ στις ενότητες «Υλικό από Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος» και «Υλικό από Βρετανική Βιβλιοθήκη» περιέχονται δελτία αίτησης βιβλίου, δελτία εισόδου σε χώρους εργασίας των βιβλιοθηκών, αποδείξεις παραλαβής ποσού για φωτοτυπίες, τιμολόγια αλλά και δελτία αναγνωστών.

Τέλος, στην ενότητα «Πιστοποιητικά», συναντούμε τα διάφορα πιστοποιητικά υπηρεσίας του Σόλωνα Μιχαηλίδη για τις διάφορες θέσεις που κατείχε, αυτά που πιστοποιούν διάφορες δραστηριότητές του, επίσημα έγγραφα που είτε πιστοποιούν την ημερομηνία γέννησής του ή το καθαρό ποινικό του μητρώο και τέλος πιστοποιητικά επίσημης υπόστασης που προορίζονταν για αποστολή προς τη Δημόσια Υπηρεσία.

Στην ενότητα «Τίτλοι Σπουδών - Βραβεύσεις» περιλαμβάνονται όλα εκείνα τα διπλώματα που εκτίθενται στον χώρο του μουσείου και αφορούν τιμητικές αξιώσεις, τίτλους σπουδών και βραβεύσεις που απονεμήθηκαν στον Σόλωνα Μιχαηλίδη.

5. Η σημασία της Ταξινόμησης και Καταγραφής του Αρχείου

Με την ολοκλήρωση της προαναφερθείσας κατηγοριοποίησης του υλικού, διαπιστώσαμε πως η ταξινόμηση και η καταγραφή του αρχείου αποτελούσε άμεση ανάγκη για τον ερευνητή – μελετητή ο οποίος μέσω του καταλόγου θα μπορούσε, πλέον, με άνεση (ακολουθώντας τις οδηγίες χρήσεις του όπως αυτές διαμορφώθηκαν για την εύκολη και γρήγορη αναζήτηση) να αντλήσει πληροφορίες για θέματα που έχουν άμεση ή έμμεση επαφή με τον Σόλωνα Μιχαηλίδη καθώς επίσης και τα πολιτιστικά δρώμενα του νησιού, του ευρύτερου ελλαδικού χώρου, αλλά και του εξωτερικού, όπου αυτά εντάσσονται στη δραστηριότητα του Μιχαηλίδη. Μέσα από τις θεματικές ενότητες που προέκυψαν διαπιστώνουμε πως η πληροφόρηση που προκύπτει μέσα από ένα μουσικό αρχείο δεν έχει να κάνει μόνο με τη μουσική αλλά και με άλλα πεδία.

Στο αρχείο υπάρχουν τεκμήρια σχετικά με την εκπαίδευση στην Κύπρο, έγγραφα που αφορούν στο ιστορικό πλαίσιο της περιόδου όπου έζησε ο Σόλωνας Μιχαηλίδης, αποκόμματα με ειδήσεις για τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις της εποχής, καθώς επίσης και επιστολές με πληροφορίες για άσχετα με τη μουσική θέματα. Μέσω της πιο πάνω διαπίστωσής μας αντιλαμβανόμαστε πως η καταγραφή μουσικών αρχείων αποσκοπεί και στη βοήθεια των μη μουσικών ερευνητών – μελετητών.

Επίσης, μέσα από την ταξινόμηση και καταλογογράφηση του αρχείου του Σόλωνος Μιχαηλίδη, είχαμε την ευκαιρία να συναντήσουμε όλα αυτά τα τεκμήρια που υποστηρίζουν τα όσα γνωρίζουμε σήμερα, καθώς επίσης και να ανακαλύψουμε νέες πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση του. Αξίζει να αναφερθεί πως αρκετές από τις πληροφορίες που γνωρίζαμε για τον Σόλωνα Μιχαηλίδη δεν ήταν και τόσο αληθείς και μέσα από το αρχείο του καταφέραμε να δούμε τί ευσταθεί και τί όχι. Εκμεταλλευόμενοι της ευκαιρίας μας αυτής, προσπαθήσαμε να οργανώσουμε όλα αυτά τα δεδομένα με απώτερο στόχο την επαναπροβολή και επανεκτίμηση του Κύπριου αυτού μουσικολόγου, μαέστρου και συνθέτη έχοντας ως αποτέλεσμα μια έκδοση ενός εγχειριδίου με τίτλο Σόλωνας Μιχαηλίδης: Ζωή και Δράση μέσα από το Αρχειακό Υλικό του «Δημοτικού Μουσείου – Αρχείου Σόλωνας Μιχαηλίδη» που κυκλοφόρησε τον Σεπτέμβριο του 2016 (Παναγή, 2016). Κύριος στόχος της έκδοσης μας ήταν η εμβάθυνση στα θέματα, που σε υπόλοιπα δοκίμια ή παρόμοιες εργασίες παρουσιάζονταν επιφανειακά ή δεν παρουσιάζονταν καθόλου. Μέσα από το αρχείο του μπορέσαμε να επικεντρωθούμε στα διάφορα ζητήματα που πλαισιώνουν τη σκιαγράφηση της καλλιτεχνικής του πορείας, με γνώμονα πάντοτε την παράθεση πληροφοριών που δεν υπήρχαν σε κάποια άλλη πηγή ή μπορεί να υπήρχαν με ατεκμηρίωτη όμως την προέλευσή τους.

Αναφέροντας ενδεικτικά μερικές από τις ήδη υπάρχουσες πηγές που αφορούν στη δράση του Σόλωνας Μιχαηλίδη, όπως αυτή της Έλενας Λαμάρη Παπαδοπούλου (Λαμάρη, 1994) ή αυτή της Γαλάτειας Μπαλτά (Μπαλτά, 1980) ή του Τάκη Καλογερόπουλου (Καλογερόπουλος, 1998) σημειώνουμε ότι αρκετές πληροφορίες είναι λανθασμένες. Τέτοιου είδους πληροφορίες, όμως, κατάφεραν να διασαφηνιστούν με την ολοκλήρωση της καταγραφής του αρχείου. Ειδικότερα, στο βιβλίο της Έλενας Λαμάρη αναγράφεται πως η ανάθεση της σύνθεσης του Ύμνου της Κυπριακής Δημοκρατίας στον Σόλωνα Μιχαηλίδη έγινε το 1963 (Λαμάρη, 1994), ενώ η παρτιτούρα στο αρχείο προσδιορίζει ότι η περάτωση και της ενορχήστρωσης του εν λόγω έργου πραγματοποιήθηκε την 31η Δεκεμβρίου 1962, γεγονός που διευκρινίζει ότι η ανάθεση στον

Μιχαηλίδη έγινε κατά το 1962 (Παναγή, 2016). Στην ομιλία της Γαλάτειας Μπαλτά αναφέρεται ότι ο Σόλωνας Μιχαηλίδης έγινε «Επίτιμος Εταίρος» του «Trinity College» το 1959 (Μπαλτά, 1994), ενώ στην πραγματικότητα ο Μιχαηλίδης έλαβε την διάκριση αυτή το 1952 (Παναγή, 2016). Τέλος, ο Τάκης Καλογερόπουλος αναφέρει ότι ο Μιχαηλίδης γεννήθηκε το 1903 (Καλογερόπουλος, 1998) ενώ η πραγματική χρονολογία γέννησής του είναι το 1905 (Παναγή, 2016).

6. Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη την έως άνω παρατιθέμενη πληροφόρηση, κατανοούμε τη σημασία που μπορεί να έχει μια τέτοιου είδους εργασία. Η ταξινόμηση και η καταγραφή αρχειακού υλικού, αποτελεί αναπόσπαστη δραστηριότητα για την επίτευξη τεκμηριωμένων δοκιμών αφού μέσω αυτής μπορούμε να έχουμε πρόσβαση σε υλικό απαραίτητο για την περάτωση εργασιών ακαδημαϊκού χαρακτήρα. Όπως είδαμε, η αξιοποίηση του αρχείου Σόλωνος Μιχαηλίδη μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με την ταξινόμηση και καταγραφή του αφού μόνο έτσι θα μπορούσε να διαπιστωθεί το υπάρχον υλικό αλλά και τα θέματα το οποίο αυτό πραγματευόταν. Με τον τρόπο αυτό, όχι μόνο καταφέραμε να βελτιώσουμε τις ήδη υπάρχουσες αναφορές αλλά και να τις εμπλουτίσουμε με νέα στοιχεία που προέκυψαν. Η έγκυρη παρουσίαση προσώπων και γεγονότων οφείλεται, τις πλείστες περιπτώσεις, σε πληροφορίες που αντλούμε από πρωτογενείς πηγές. Αυτές, δεν είναι άλλες από τον περιοδικό τύπο της εποχής που πραγματευόμαστε, η αλληλογραφία των προσώπων που προσπαθούμε να παρουσιάσουμε, τα πρακτικά των συνεδριάσεων για τα θέματα που θέλουμε να εκθειάσουμε καθώς επίσης και τα διάφορα πιστοποιητικά γέννησης ή θανάτου ή αυτά που αφορούν στις εγγραφές σε πανεπιστήμια, σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα εν γένει. Νοούμενου ότι οι πανεπιστημιακοί πόροι άρχισαν σιγά – σιγά να εξαντλούνται, ενώ παράλληλα η ζήτηση για πρωτότυπη έρευνα αυξάνεται ολοένα και περισσότερο, είναι φρονιμότερο να καταφέρουμε να αξιοποιήσουμε τις πρωτογενείς μας πηγές κάνοντάς τις προσβάσιμες και εύκολα ανακτήσιμες έτσι ώστε να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις ορθά υπάρχουσες απαιτήσεις της εποχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Panayi, L. (2016). Solon Michaelides: The new information about his work, as appears in his archival. Paper in the Symposium of Solon Michaelides – Life, Work and Legacy. Nicosia: 14 May. Υπό δημοσίευση.
- Γιαννουλάκης, Σ., Ευριπίδου, Γ., Ζέρβας Μ. (2017). Ψηφιοποίηση, αρχειοθέτηση και ανάδειξη του μουσικού αρχείου Σόλωνα Μιχαηλίδη από τη βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο Μουσικών Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Κέντρων Τεκμηρίωσης. Αθήνα: Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη», 21 – 22 Απριλίου.
- Ηλεκτρονική Καταλογογράφηση του Αρχείου Σόλωνος Μιχαηλίδη». Φιλελεύθερος (2015, Μάρτιος 23). Ανακτήθηκε 29 Ιουλίου 2018, από <http://archive.philenews.com/el-gr/politismos-kypros/162/248304/ilektroniki-katalogografisi-tou-%20archeiou-solonos-michailidi>
- Καλογερόπουλος, Τ. (1998). «Μιχαηλίδης Μιχ. Σόλων». Το λεξικό της Ελληνικής Μουσικής: Από τον Ορφέα έως σήμερα (Τόμος 4ος, 143-145). Αθήνα: Εκδόσεις Γιαλλέλη.

Μπαλτά, Γ. (1980). Σόλων Μιχαηλίδης. Θεσσαλονίκη

Παναγή, Λ. (2015). Ταξινόμηση και καταγραφή Αρχείου Σόλωνος Μιχαηλίδη (Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία). Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα.

Παναγή, Λ. (2016). Σόλωνας Μιχαηλίδης: Ζωή και Δράση μέσα από το Αρχειακό Υλικό του «Δημοτικού Μουσείου – Αρχείου Σόλωνα Μιχαηλίδη». Λευκωσία: Piastri Copy Center.

Παναγή, Λ. (2017). Αρχείο Σόλωνος Μιχαηλίδη: Οι θεματικές Ενότητες και οι σημαντικές πληροφορίες που προέκυψαν από την καταγραφή του. Ανακοίνωση στο 1ο Συνέδριο Μουσικών Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Κέντρων Τεκμηρίωσης. Αθήνα: Μουσική Βιβλιοθήκη «Λίλιαν Βουδούρη», 21 – 22 Απριλίου. Υπό δημοσίευση

Παπαδοπούλου, Λ.Ε.. (1994). Σόλων Μιχαηλίδης: η ζωή και το έργο του. Λευκωσία: πολιτιστικές υπηρεσίες υπουργείου παιδείας και πολιτισμού - Λώρης Σταυρινίδης και Υιός Λτδ.

ΛΟΪΖΟΣ ΠΑΝΑΓΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Αποφοιτώντας από το «Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας» και το «Μουσικό Λύκειο Λευκωσίας» το 2010, ακολούθησε μουσικές σπουδές στο «Ιόνιο Πανεπιστήμιο». Από το εν λόγω ακαδημαϊκό ίδρυμα έλαβε πτυχίο και μεταπτυχιακό τίτλο στην κατεύθυνση της Μουσικολογίας: Νεοελληνική Μουσική, ενώ από το 2018 τελεί υποψήφιος διδάκτοράς του. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ασχολήθηκε με την καταγραφή του αρχείου Σόλωνος Μιχαηλίδη καθώς και με αποδελτιώσεις κυπριακών εφημερίδων και περιοδικών. Το 2016 κυκλοφόρησε την έκδοσή του πάνω στη ζωή και στο έργο του Σόλωνα Μιχαηλίδη. Διάφορα κείμενά του ανακοινώνονται σε μουσικολογικά συνέδρια και δημοσιεύσεις του περιλαμβάνονται σε μουσικολογικά και ποικίλης θεματολογίας περιοδικά. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εντάσσεται η μουσική δραστηριότητα στην Κύπρο κατά την Αγγλοκρατία σε σχέση πάντοτε με την κοινωνία και το πολιτικό παρασκήνιο.